EICH ARDAL CHI BETH SY'N BWYSIG?

ARDAL PORTHMADOG

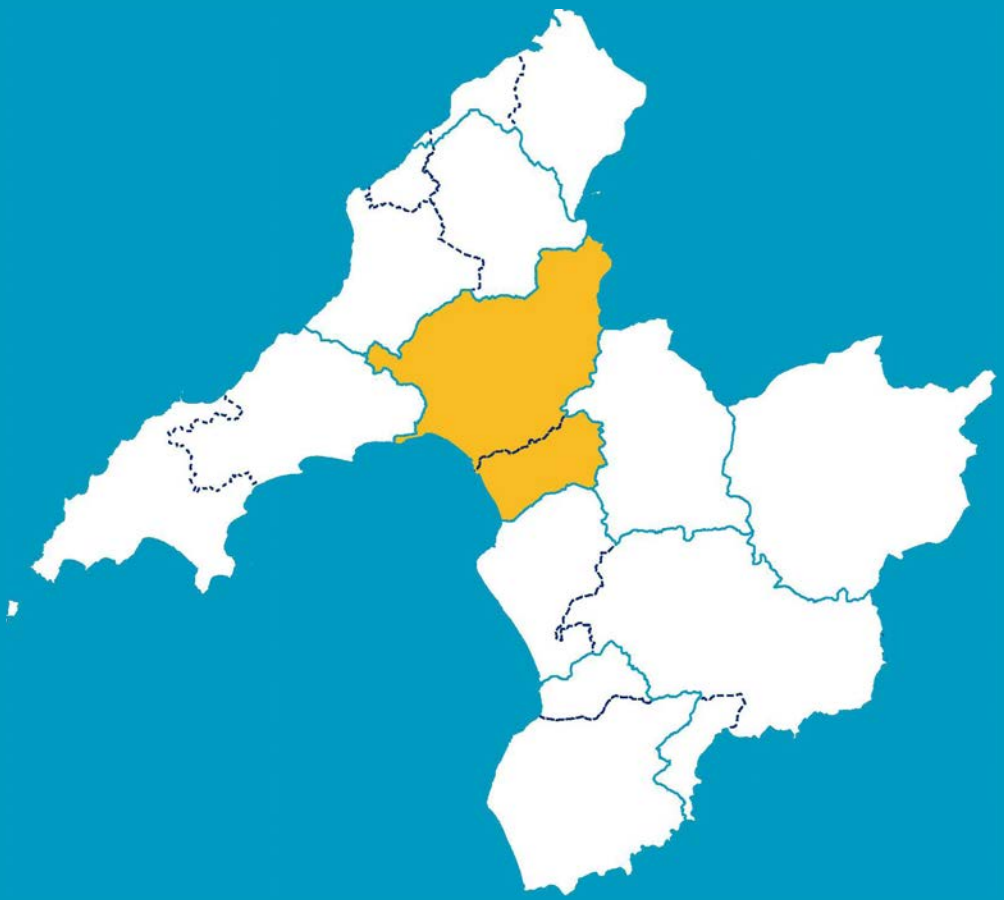

ASESIAD LLESIANT GWYNEDD A MÔN
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2021

Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) i rym ar y 1af o Ebrill 2016. Pwrpas y ddeddf yw gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r ddeddf wedi sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Bwrdd) ar gyfer pob ardal awdurdod lleol er mwyn sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn gweithio efo'i gilydd i greu gwell dyfodol i bobl Cymru.

Ar gyfer Gwynedd a Môn mae'r ddau Fwrdd wedi dod at ei gilydd i gydweithio, ac mae'n bartneriaeth sy'n cynnwys y cynghorau sir, y gwasanaeth tân ac achub, y gwasanaeth iechyd, Cyfoeth Naturiol Cymru, ynghyd â phartneriaid eraill o'r sector gyhoeddus a'r trydydd sector.

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan yn 14 o ardaloedd a elwir yn ardaloedd llesiant. Mae gwaith ymchwil wedi cael ei wneud ar ran y Bwrdd ar bob un o'r 14 ardal er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Mae partneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus hefyd wedi ymgysylltu'n helaeth efo'n cymunedau yn ystod y misoedd diwethaf. Y prif ddarn o waith yng Ngwynedd oedd yr ymarferiad 'Ardal Ni 2035', gyda'r sgyrsiau am faterion lleol yn digwydd fesul ardaloedd llai. Bwriad y gwaith 'Ardal Ni 2035' yw ymgysylltu a chyd-weithio gyda thrigolion, grwpiau a sefydliadau er mwyn helpu cymunedau i adnabod y blaenoriaethau hynny fydd angen sylw dros y 10-15 mlynedd nesaf a chreu a gwireddu cynlluniau adfywio lleol. Er mwyn gweithio â chymunedau llai, mae ardal llesiant Porthmadog wedi ei rannu yn ddau, sef Ardal Porthmadog a Phenrhyndeudraeth a Bro Ardudwy (sydd â rhan ohoni yn disgyn o fewn ardal llesiant Dolgellau hefyd).

Mae'n bwysig nodi hefyd bod y gwaith ymchwil wedi amlygu rhai bylchau data a bod rhai ffigyrau yn seiliedig ar ddata'r Cyfrifiad 2011, sydd bellach dros 10 mlynedd oed. Ein bwriad fydd diweddaru'r data sydd yn y llyfryn hwn yn rheolaidd er mwyn casglu'r prif negeseuon sydd wedi eu cyfleu am gyflwr llesiant ein cymunedau, ac yn sail felly i greu'r Cynllun Llesiant fydd yn arwain gwaith y Bwrdd dros y blynyddoedd sydd i ddod.

Ers yr asesiad diwethaf yn 2016, mae ein cymunedau wedi wynebu newidiadau sylweddol yn sgìl Brexit ac yn fwy diweddar y pandemig Covid-19. Mae delio â'r argyfwng wedi amlygu pwysigrwydd y gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan y sector gwirfoddol a chyhoeddus i'n cymunedau, a phwysigrwydd y cydweithio sydd rhyngddynt. Hefyd, mae'r argyfwng wedi rhoi'r chwydd wydr ar faterion a oedd yn bodoli eisoes yn ein cymunedau gan amlygu rhai pynciau fel tlodi a chyflogaeth, iechyd meddwl, ail gartrefi, twristiaeth ac unigedd.

Yn ogystal mae'r cyfnod wedi amlygu pwysigrwydd ein hamgylchedd sy'n greiddiol i iechyd a lles ein pobl a'n heconomi lleol, gan ddenu ymwelwyr i'r ardal. Wrth i ni edrych tuag at ddilyn llwybr gwyrddach allan o bandemig Covid-19, mae'n gyfle i ni ail edrych ar sut rydym yn defnyddio ein hasedau naturiol i fynd i'r afael â bygythiadau argyfyngau'r hinsawdd a natur.

Bydd yr Asesiad Llesiant yn rhoi sylw pellach i'r materion hyn sy'n bwysig i gymunedau ein hardaloedd.

DYMA'R WYBODAETH RYDYM WEDI EI GASGLU AR ARDAL PORTHMADOG, SY'N CYNNWYS CRICCIETH, BEDDGELERT A HARLECH. YDYCH CHI'N ADNABOD Y DARLUN SYDD WEDI EI GREU O'CH ARDAL CHI?

POBLOGAETH

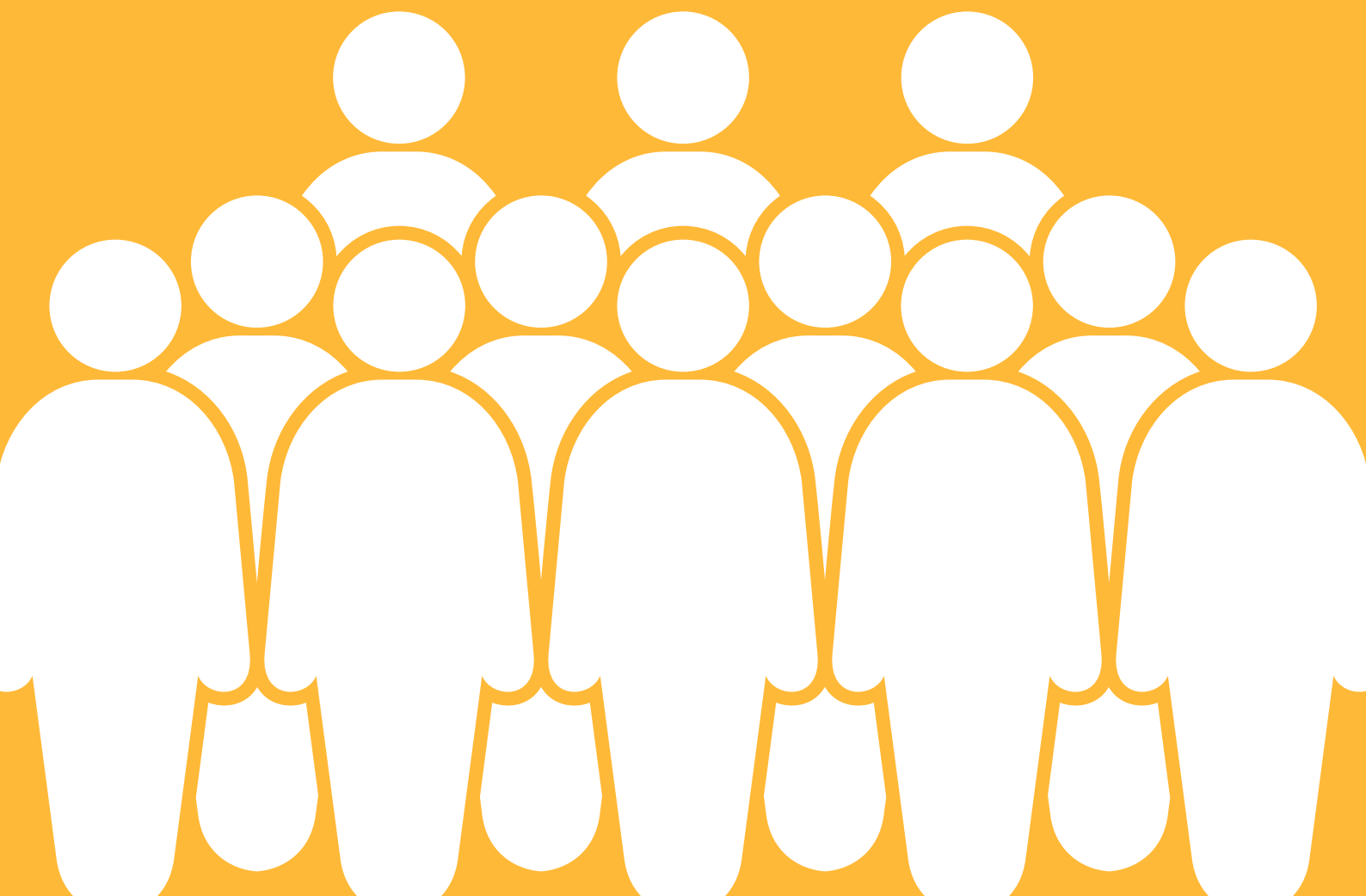

Pwy yw pobl Porthmadog?

Mae 12,184 yn byw yn ardal Porthmadog sef tua 10% o boblogaeth Gwynedd.

Mae disgwyl bydd poblogaeth Porthmadog yn aros yn eithaf cyson dros y blynyddoedd nesaf. **Mae ffigyrau yn awgrymu bydd tua 12,161 yn byw ym Mhorthmadog erbyn 2043, lleihad o 0.3% ers 2019.** Ar y llaw arall mae cynnydd o 6%, yn cael ei ragweld yng Ngwynedd.

Ym Mhorthmadog mae disgwyl gweld y lleihad mwyaf, sef 15%, yn y boblogaeth 65-74 oed. Mae hyn yn wahanol i Wynedd, le mae disgwyl i'r boblogaeth 65-74 oed aros yn eithaf cyson, gyda chynnydd o 0.2% yn cael ei ragweld.

Nid yw lleihad yn cael ei ddisgwyl ym mhob grŵp oedran, ac mae'r cynnydd mwyaf, sef 23%, yn cael ei ragweld yn y boblogaeth 75 oed a hŷn. Mae twf pellach yn cael ei ragweld yn y boblogaeth yma yng Ngwynedd, lle mae disgwyl y bydd tua 42% yn rhagor o bobl 75 oed a hŷn yn byw yn y sir erbyn 2043.

Iaith

Yn ôl canlyniadau Cyfrifiad 2011, **mae 67% o bobl ardal Porthmadog yn gallu siarad Cymraeg,** sy'n debyg i ganran Gwynedd o 65%, ond yn uwch na Chymru, sef 19%.

Mae'r ffigwr wedi gostwng dros y degawdau diwethaf o'i gymharu â 78% yn 1981. Mae'r gostyngiad yma o tua 10% yn debyg i weddill Gwynedd sydd wedi gostwng o 76% i 65% dros yr un cyfnod.

Yn ôl holiadur o 2019 mae 65% o blant cynradd Porthmadog yn siarad Cymraeg bob amser neu yn aml ar yr iard. Mae hyn yn debyg i ganran Gwynedd sef 64%. Mae'r canran o blant uwchradd Porthmadog sy'n siarad Cymraeg bob amser neu yn aml ar yr iard yn is, sef 42%, ac mae hyn yr un fath a chanran Gwynedd.

Yn ôl grwpiau a mudiadau Porthmadog, yr iaith a diwylliant Cymraeg ydi un o'r prif nodweddion sy'n gwneud yr ardal yn le da i fyw. (Ardal Ni 2035)

AMGYLCHEDDOL

Pa mor wyrdd yw'r ardal?

Mae tipio anghyfreithlon yn is yng Ngwynedd na gweddill Cymru - gyda 5.1 achos o dipio i bob 1000 o'r boblogaeth o gymharu â 10.6. Mae cynnydd wedi bod yn y nifer o achosion o dipio anghyfreithlon a gofnodwyd yng Ngwynedd o 529 yn 2014/15 i 633 yn 2019/20.

Yng Ngwynedd mae cynnydd wedi ei weld yn y canran o wastraff trefol sydd wedi'i anfon i'w ailddefnyddio, ailgylchu neu gompostio o 59% yn 2014/15 i 67% yn 2020/21. Yn 2014/15 roedd y canran ychydig is na chanran Cymru, ond erbyn 2020/21 mae canran Gwynedd a Chymru yn debyg iawn.

Pa mor lân yw'n strydoedd?

Mae glendid strydoedd yn cael ei archwilio yn flynyddol gan Cadw Cymru'n Daclus.

Yn 2019/20 cafod 142 stryd yng Ngwynedd ei archwilio, ac roedd 95% o safon glendid uchel neu dderbyniol, hynny yw, Gradd B neu uwch. Mae'r canran yma yn debyg iawn i'r hyn ag oedd yn 2015/16.

O'r 18 o strydoedd yn ardal Porthmadog a'u harchwiliwyd gan y mudiad yn 2019/20, fe wnaeth 100% o'r rhain dderbyn Gradd B. Mae'r canran yma yr un fath a'r canran a gafodd Gradd B neu uwch yn 2015/16.

Mae 75% o ymatebwyr ymgynghoriad baw cŵn o Borthmadog yn teimlo ei fod yn broblem yn eu hardal, mae hyn ychydig yn is na'r 81% o'r un farn yng Ngwynedd.

Newid hinsawdd a llifogydd

Mae'r argyfwng yn yr hinsawdd a natur brif heriau sy'n wynebu cenedlaethau'r dyfodol. Dros y ganrif ddiwethaf, mae'r tymheredd wedi cynyddu, mae lefelau'r môr wedi codi, ac mae patrymau tywydd wedi newid yn sylweddol.

Gyda chyfran lawer uwch o arfordir o'i chymharu â siroedd eraill yng Nghymru, gwelir effaith penodol newid hinsawdd ar gymunedau.

Yng Ngwynedd, mae 11,285 o eiddo mewn perygl o lifogydd ar hyn o bryd.

Mae Porthmadog, Tremadog a dalgylch afon Glaslyn wedi eu hadnabod fel cymunedau sy'n wynebu risg uchel o lifogydd. Wrth i'r hinsawdd newid, rhagwelir y bydd yr ardaloedd hyn, fel llawer o gymunedau arfordirol eraill ledled Cymru, yn wynebu stormydd a glawiad trwm yn fwy aml, yn ogystal â chynnydd yn lefel y môr.

11,285

o dai Gwynedd mewn perygl o lifogydd

"Peryg o lifogydd difrifol o fewn hanner canrif os na fydd gwaith yn cael ei wneud i wella'r Cob Crwn, Y Cob Mawr ac ar rediad yr afonydd sy'n llifo i mewn i'r harbwr."
(Cyngor Tref Porthmadog, Ardal Ni 2035)

Roedd byw mewn ardal werdd, ecogyfeillgar yn brif flaenoriaeth i grwpiau a mudiadau ardal Porthmadog pan ofynnwyd am y newidiadau hoffent eu gweld dros y 10-15 mlynedd nesaf. I'r dyfodol, roedd dymuniad i fod yn gosod mwy o bwyntiau gwefru ceir a gwneud defnydd o ynni adnewyddadwy er mwyn osgoi effaith newid hinsawdd. (Ardal Ni 2035)

Awyr iach

Mae crynodiad NO2 yn un modd o fesur ansawdd aer, ac mae'n cael ei gyfleu fel microgramau (µg) cyfartalog am bob m3. Yn 2019 roedd mesur cyfartalog o 4.8 µg/m^3 NO2 mewn lleoliadau anheddau preswyl yng Ngwynedd. Roedd hyn llawer is na mesur cyfartalog Cymru o 9.2 µg/m^3.

Amgylchedd naturiol

Gwarchodfa Natur Genedlaethol Morfa Harlech

Gwarchodfa Natur Genedlaethol Morfa Harlech yw un o'r systemau twyni pwysicaf sy'n parhau i dyfu ym Mhrydain, ac ychydig iawn o systemau tebyg sy'n bodoli yng Nghymru.

Mae'r tirlun arfordirol trawiadol hwn yn un o'n trysorau naturiol cyfoethocaf. Yma yn ystod y gwanwyn a'r haf mae blodau prin fel y drilliw'r twyni, tegeirian bera a penigan y forwyn yn tyfu. Mae'r glaswelltiroedd twyni sych yn gartref hefyd i nifer o löynnod byw a gwyfynod, fel y gwyfyn bwrned chwe smotyn a'r glöynnod byw gleision cyffredin a'r coprau bach.

Mae sawl rhywogaeth o adar hefyd i'w gweld ar y tirlun, gan gynnwys cwtiaid torchog, yr ehedydd a chlochdar y cerrig, phibyddion coesgoch a chornchwiglod. Yn y gaeaf mae rhydyddion fel pïod y môr, pibyddion y mawn a phibyddion y tywod yn bwydo ar hyd y draethlin, ac mae amrywiaeth o hwyaid gwyllt yn defnyddio'r aberoedd a'r morfa heli.

Parc Cenedlaethol Eryri

Mae rhannau o ardal llesiant Porthmadog yn disgyn o fewn ffiniau Parc Cenedlaethol Eryri. Mae Maentwrog, Harlech, Beddgelert a Nantmor wedi eu dynodi yn ardaloedd cadwraeth oherwydd eu diddordeb hanesyddol a phensaernïaeth arbennig.

Mae'r ardaloedd yma yn boblogaidd ymysg pobl leol ac ymwelwyr oherwydd eu bod yn drysor cudd o lwybrau cerdded, beicio, a marchogaeth a bywyd gwyllt.

> "Tirwedd hardd, mynyddoedd, arfordir, bywyd gwyllt – i gyd ar y stepen drws." (Harlech & Ardudwy Hamdden Leisure, Ardal Ni 2035)

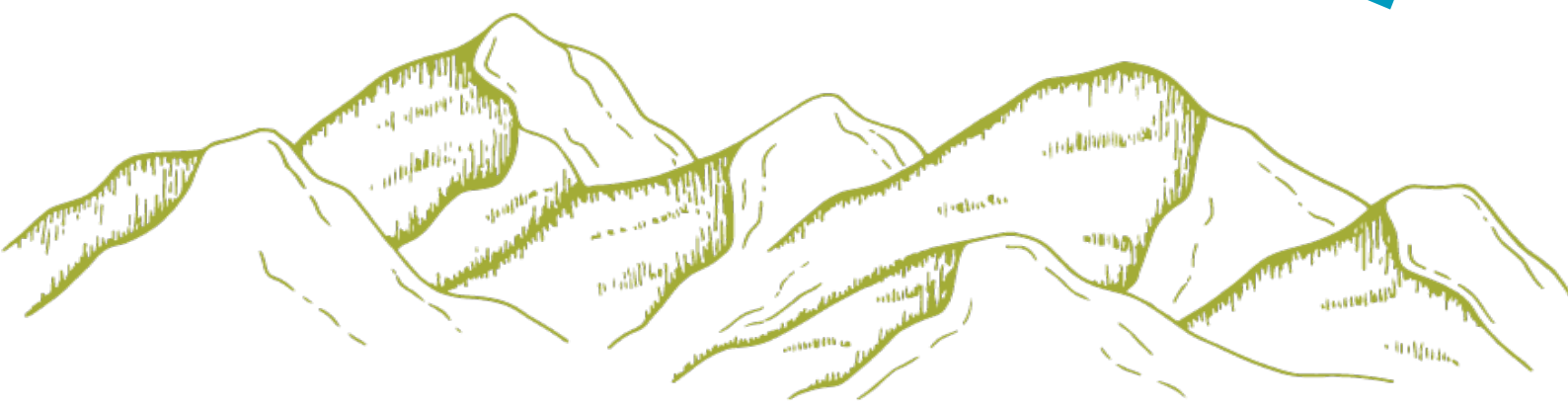

CYMDEITHASOL

Iechyd da?

Yn ardal Porthmadog yn 2020-2021 roedd amser ymateb ambiwlans ar gyfer galwad 'coch', hynny yw y math mwyaf difrifol, ar gyfartaledd 12:14 munud. Mae amser Porthmadog wedi codi dros y blynyddoedd diwethaf o 07:37 munud yn 2018-2019 a 08:15 munud yn 2019-2020.

Amser ymateb ambiwlans:

12:14 munud

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i *feddygfa* yn uwch yng Ngwynedd na Chymru, gydag amser cyfartalog o 54 munud a 11 munud i gymharu gyda 40 munud a 7 munud.

Mae hyn hefyd yn wir ar gyfer teithio i *fferyllfa* lle mae teithio dwyffordd cyhoeddus cyfartalog yn cymryd 53 munud a preifat 11 munud, i gymharu gyda 38 munud a 7 munud ar gyfer Cymru.

Mae ffigyrau iechyd poblogaeth bellach ar gael ar gyfer Gwynedd, i roi syniad o gyflwr a phatrymau iechyd y sir.

Yn ôl y ffigyrau diweddaraf mae **disgwyliad oes dyn adeg ei eni yng Ngwynedd yn 79.5 oed, tra bod disgwyliad oes merch adeg ei geni yn 83.1 oed**. Mae hyn ychydig yn uwch na ffigyrau Cymru lle bod disgwyliad oes dyn adeg ei eni yn 78.3 a merch 82.1.

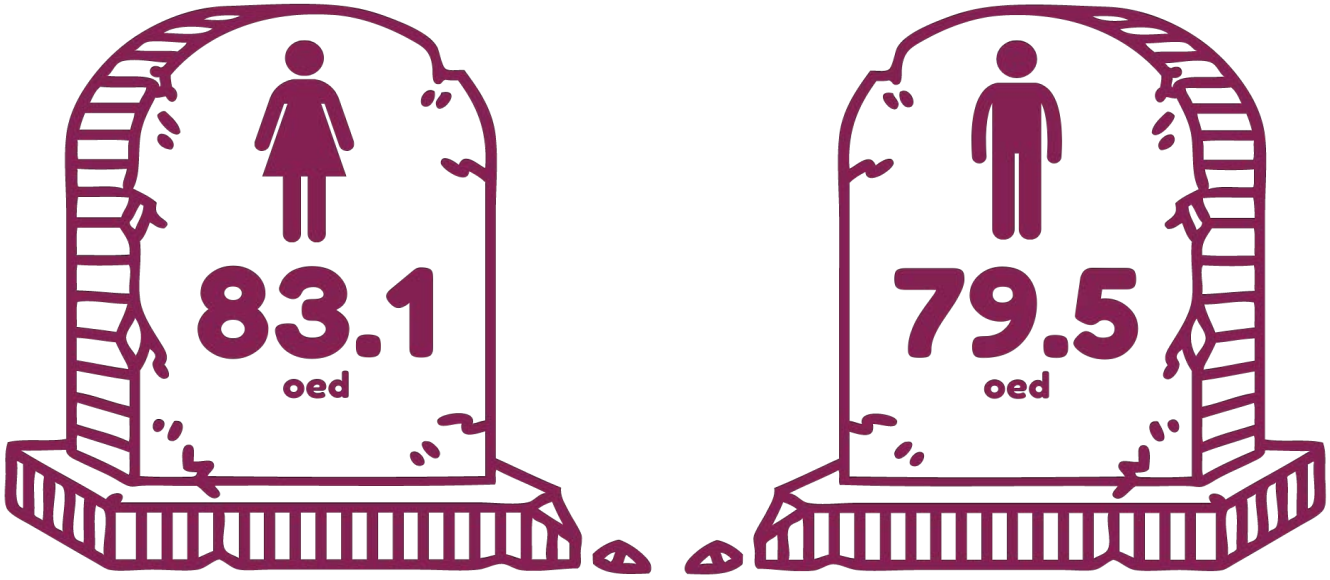

Yn ôl ffigyrau 2017/18-2019/20, mae 38% o oedolion 16 i 64 gyda phwysau iach yng Ngwynedd. Mae hyn mwy neu lai yr un fath a ffigwr Cymru gyfan. Mae'r ffigwr hyn yn codi i 41% mewn oedolion 65 oed a hŷn yng Ngwynedd, sydd yn uwch na chanran Cymru o 38%.

Ffactorau eraill sy'n effeithio ar ein hiechyd yw ysmygu ac yfed alcohol. **Mae 11% o bobl 16 oed neu'n hŷn yn dweud eu bod yn ysmygu,** sef un o ffigyrau isaf siroedd Cymru, ac mae 16% o bobl yn yfed mwy na 14 uned o alcohol yr wythnos. Mae'r ddau ffigwr yma yn is na ffigwr Cymru gyfan, lle mae 17% yn ysmygu a 19% yn yfed mwy na'r canllawiau.

Mewn arolwg yn 2018/19 a 2019/20 nododd 31% o oedolion Gwynedd eu bod wedi bwyta o leiaf 5 dogn o lysiau a ffrwythau'r diwrnod blaenorol, uwch na lefel Cymru gyfan o 24%.

Mae iechyd meddwl yn rhan bwysig o lesiant ac iechyd. Mae data gan Iechyd Cyhoeddus Cymru o 2018-19 yn nodi lles meddyliol ymysg oedolion (16 a hŷn) ar ffurf sgoriau safonedig oed. 52.9 yw sgôr Gwynedd sydd ychydig yn uwch na sgôr Cymru, sef 51.4.

Mae data gan Arolwg Cenedlaethol Cymru ar gyfer 2018/19-2019/20 yn nodi fod 8% o oedolion Gwynedd gydag anhwylderau'r meddwl, canran ychydig bach yn is na weddill Cymru (10%).

Iechyd plant a pobl ifanc

Mae ystadegau iechyd sbesiffig ar gyfer plant Gwynedd hefyd ar gael.

Mae canran y genedigaethau unigol byw gyda phwysau geni isel ychydig yn is yng Ngwynedd na Chymru, sef 5% i gymharu gyda 6%.

Yng Ngwynedd, mae canran yr holl blant wedi eu himiwneiddio'n llawn yn ôl yr amserlen erbyn pedair oed wedi cynyddu ychydig o 88% yn 2017 i 91% yn 2019. Mae hyn yn uwch na lefelau Cymru lle'r oedd 88% wedi eu himiwneiddio'n llawn yn 2019.

Mae 31% o blant 4-5 oed dros eu pwysau neu yn ordew – sy'n uwch na ffigwr Cymru o 27%.

Yn ôl data o 2017/18 mae tua 9% o blant 11-16 oed Gwynedd yn yfed alcohol a 3% yn ysmygu.

Yng Ngwynedd, mae cyfradd beichiogi merched yn eu harddegau sydd o dan 18 oed yn 16.6 fesul 1000 o ferched 15-17 oed , sy'n ostyngiad ers yr asesiad llesiant diwethaf. Mae hyn ychydig yn is na ffigyrau Cymru gyfan, sef 18.9. Mae'r ffigwr yma hefyd wedi gostwng ers yr asesiad llesiant diwethaf.

Cadw'n ddiogel

Mae troseddau Porthmadog fesul 1,000 o'r boblogaeth 16 a hŷn wedi gostwng ychydig rhwng 2018 a 2020 o 75 i 72. Fodd bynnag, mae hyn yn uwch nag oedd yn yr asesiad llesiant diwethaf yn 2015, gyda'r ffigwr yn 64 bryd hynny.

Yng Ngwynedd, mae 55% yn teimlo'n ddiogel iawn a 34% yn teimlo'n eithaf diogel yn yr ardal leol ar ôl iddi dywyllu. Yn ogystal mae 89% yn teimlo'n ddiogel iawn a 10% yn teimlo yn eithaf diogel yn y cartref ar ôl iddi dywyllu yng Ngwynedd. Mae mwy o bobl yn teimlo yn ddiogel iawn yn eu hardal leol neu yn y cartref ar ôl iddi dywyllu yng Ngwynedd na Chymru gyfan.

Ar gyfartaledd rhwng 2017/18-2019/20 roedd 6 achos tân bwriadol y flwyddyn yn ardal Porthmadog a 33 achos tân damweiniol, mae'r ddau ffigwr yma yn is na'r nifer a nodwyd yn yr asesiad llesiant diwethaf.

Yng Ngwynedd, ar gyfartaledd rhwng 2017/18-2019/20, roedd 113 achos tân bwriadol y flwyddyn a 335 achos tân damweiniol y flwyddyn. Mae'r ffigwr achos tân bwriadol yn uwch na'r nifer nodwyd yn yr asesiad llesiant diwethaf tra bod y ffigwr achos tân damweiniol yn is.

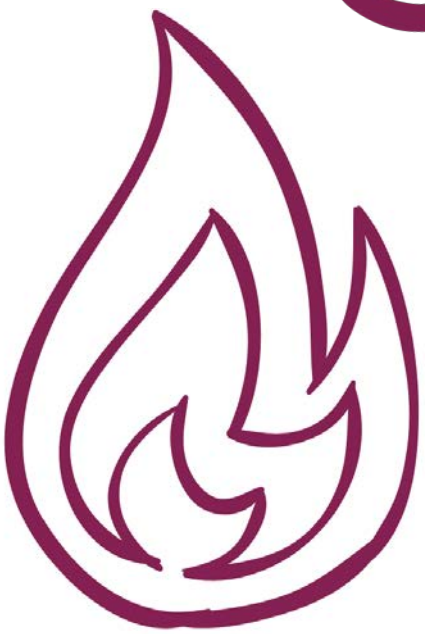

39 achos tân yn ardal Porthmadog

Cadw mewn cysylltiad

Mae gan 81% o gartrefi yn ardal Porthmadog gar neu fan, sy'n uwch na'r ffigwr ar gyfer Gwynedd, sef 79% a 77% ar gyfer Cymru gyfan.

81% o gartrefi gyda char neu fan yn ardal Porthmadog

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i siop fwyd yn uwch yng Ngwynedd na Chymru gyfan, gydag amser cyfartalog o 40 munud a 6 munud i gymharu gyda 32 munud a 4 munud. Mae amrywiaeth o fewn ardal Porthmadog, lle mae amser rhai ardaloedd yn hirach na Gwynedd ac eraill yn fyrrach. Mae amser teithio cyhoeddus cyfartalog ardal Porthmadog Dwyrain yn un o'r byrraf yn y sir.

Roedd pryder am ddiffyg trafnidiaeth gyhoeddus yn un o'r prif themau i godi wrth gynnal sgyrsiau gyda grwpiau a mudiadau yn ardal Porthmadog. (Ardal Ni 2035)

Mae ffigyrau o 2019 yn dangos fod gan Wynedd ganran uwch o ddiffyg argaeledd canrannol band eang ar 30Mb/e na Chymru gyfan, sef 12% i gymharu gyda 7%.

Mae 16% o bobl Wynedd yn unig, o'i gymharu â 15% sydd yn unig ar draws Cymru gyfan.

Helpu'n gilydd

Yn ôl ffigyrau'r Cyfrifiad yn 2011, mae 11% o'r boblogaeth yn ardal Porthmadog yn rhoi o leiaf un awr yr wythnos o ofal di-dâl. Mae'r ffigwr yma yn debyg i ardaloedd eraill Gwynedd a Chymru.

Mae ffigyrau cyn-bandemig yn dangos bod y canran o bobl sy'n gwirfoddoli yng Ngwynedd wedi codi ychydig bach o 31% yn 2016 i 33% yn 2019, sy'n uwch na Cymru, sef 26%. Mae'n debyg fod Covid-19 wedi golygu cynnydd yn y ffigwr yma, fodd bynnag, nid oedd data fesul ardal leol ar gael.

ECONOMAIDD

Twristiaeth

Gan gynnwys AirBnB, mae 1,608 o fusnesau llety ymwelwyr yn Nwyfor, sef tua 40% o'r cyfanswm ar gyfer Gwynedd yn 2019.

Yn ardal Porthmadog, amcangyfrifir bod 29,702 o welyau llety ymwelwyr. Mae hyn yn cynrychioli 22% o gyfanswm y gwelyau llety ymwelwyr yng Ngwynedd.

Mae pedwar o'r 18 prif gyrchfan twristiaeth Gwynedd sydd wedi eu hadnabod gan y Cyngor wedi eu lleoli yn ardal llesiant Porthmadog, sef Porthmadog, Criccieth, Beddgelert a Harlech.

Tai ac ail gartrefi

Yn 2020, roedd canolrif pris tŷ yn ardal Porthmadog yn £170,000, sy'n ostyngiad o £4,000 ers yr asesiad diwethaf yn 2015. Serch hyn, dyma'r ardal sydd â'r canolrif pris eiddo ail uchaf yng Ngwynedd.

Mae canolrif incwm teuluoedd Porthmadog tua £27,419 ond mae angen o leiaf £37,357 i fforddio prynu tŷ pris lefel mynediad i'r farchnad. Mae hyn yn golygu bod 66% o aelwydydd Porthmadog wedi eu prisio allan o'r farchnad. Mae hyn yn uwch na chanran Gwynedd, sef 59% a chanran Cymru, sef 56%. Fodd bynnag, mae'n debyg nad yw ffigyrau 2020 yn dangos llawn effaith y pandemig ar brisiau tai yr ardal, ac bydd yr rhain yn cael ei diweddaru pan fydd y data ar gael.

Mae'r pryderon hyn yn cael ei amlygu mewn sgyrsiau gyda grwpiau, mudiadau a sefydliadau lleol. Yn ardal Porthmadog a Penrhyndeudraeth diffyg tai sy'n fforddiadwy a'r nifer uchel o dai haf ydi'r ddau brif beth sy'n cael effaith negyddol ar yr ardal. Mae hefyd yn thema sydd wedi ei godi fel pryder ym Mro Ardudwy. (Ardal Ni 2035)

"Gormod o ail gartrefi ac unedau gwyliau hunangynhwysol sy'n golygu bod argaeledd cartrefi fforddiadwy i bobl ifanc leol yn gyfyngedig iawn."
(Cyngor Tref Criccieth, Ardal Ni 2035)

Beth yw gwaith pobl Porthmadog?

Mae data'r Cyfrifiad 2011 yn dangos bod 26% o bobl sydd mewn gwaith, ond heb unrhyw gymhwyster, yn gweithio yn y galwedigaethau elfennol yn ardal Porthmadog e.e. gweithio mewn ffatri, glanhau, casglu gwastraff, gweithio ar fferm. Yn gyffredinol, mae mwy o bobl sydd heb unrhyw gymhwyster yn gweithio yn y galwedigaethau elfennol nag unrhyw alwedigaeth arall ar draws Wynedd.

Mae'r 31% o bobl sydd â gradd neu debyg yn gweithio yn y maes proffesiynol, mae'r tuedd yma yn debyg iawn i weddill Gwynedd a Chymru. Y crefftau medrus sy'n cyflogi'r mwyaf o weithwyr yn ardal Porthmadog (19%). Mae patrwm tebyg ar draws Gwynedd ac Ynys Môn. Nid oes data dibynadwy ar gael am feysydd gwaith fesul ardal leol wedi 2011, a gwelir felly bwlch data sylweddol.

£361 canolrif cyflog wythnosol

Cyflog

Mae canolrif cyflog wythnosol yn etholaeth Dwyfor Meirionnydd (y mae ardal Porthmadog yn rhan ohoni) tua £361 yr wythnos, sydd 7% yn is na Gwynedd gyfan (£386 yr wythnos), a 19% yn is na Chymru gyfan (£469 yr wythnos).

Mae cyflogau merched 19% yn llai na chyflog dynion yn yr ardal. Mae'r bwlch yma rywfaint yn llai na'r bwlch ar draws Gwynedd gyfan, lle mae cyflogau merched 32% yn llai na chyflog dynion.

Roedd diffyg swyddi parhaol â chyflog uchel yn ymddangos fel y prif bryder ym Mro Ardudwy (sydd â rhan ohoni yn disgyn o fewn ardal llesiant Porthmadog). Roedd y grwpiau, mudiadau a sefydliadau yn teimlo fod gormod o waith tymhorol a swyddi sgiliau isel yn yr ardal. (Ardal Ni 2035)

"Dim digon o swyddi gwerthu uchel yn yr ardal. Pobl ifanc yr ardal yn mynd ffwrdd i chwilio am waith a ddim yn dychwelyd." (Cyngor Cymuned Llanfair, Ardal Ni 2035)

Diweithdra

Mae 75% o drigolion Gwynedd sydd rhwng 16 a 64 oed mewn gwaith neu addysg, sydd ychydig yn is na chanran Cymru sef 76%.

Ar gyfartaledd, roedd canran y bobl 16-64 oed a hawliodd Lwfans Ceisio Gwaith yn ardal Porthmadog rhwng Tachwedd 2020 a Hydref 2021 yn 4.5%, sy'n debyg iawn i Wynedd am yr un cyfnod. Mae'r ffigwr yn amrywio yn fawr o fis i fis gyda'r canran uchaf fis Chwefror 2021 (5.7%) a'r isaf yn Medi 2021 (3%). Mae'n debyg fod hyn o ganlyniad i effaith gyfnod clo Covid-19 ar ddechrau 2021, a hefyd fod patrwm gwaith ardal Porthmadog yn dymhorol iawn.

Busnesau

Yn 2020, roedd cyfanswm o 4,380 o fusnesau wedi cofrestru yng Ngwynedd.

Mae cyfradd busnesau newydd sy'n cychwyn yng Ngwynedd yn is nag Ynys Môn, Gogledd Cymru a Chymru.

61%

o gwmnïau yn goroesi 3+ blwyddyn

Fodd bynnag, mae 61% o gwmnïau yng Ngwynedd yn aros mewn busnes am o leiaf tair blynedd neu fwy. Mae hyn yn uwch na Chymru sydd ar 54%. Mae'r gyfradd o'r busnesau sy'n methu hefyd yn is yng Ngwynedd i gymharu ag Ynys Môn, Gogledd Cymru a Chymru.

Sgiliau am oes

O 2018/19 mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno set newydd o fesurau perfformiad sy'n cynnwys y sgôr pwyntiau Llythrennedd, y sgôr pwyntiau Rhifedd a'r sgôr pwyntiau Gwyddoniaeth. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd cymharu o flwyddyn i flwyddyn dros y blynyddoedd diwethaf ac nid oes dadansoddiad fesul sir ers 2018/19.

Fodd bynnag, mae ffigyrau ar gael am y nifer o adawyr ysgol blwyddyn 11 y gwyddys sydd ddim mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET). Yng Ngwynedd mae'r ganran am 2020 yn 1.2%, sy'n is na ffigwr Cymru gyfan sef 1.7%.

Yr arian yn ein poced

Mae incwm sydd ar gael i'w wario ar ôl costau talu am gartref a threthi gan bobl yng Ngwynedd, yn £15,941 y pen y flwyddyn, sydd yn £1,322 yn llai na Chymru gyfan.

Yn ardal Porthmadog, mae 11% o ddisgyblion ysgol gynradd yn hawlio prydau ysgol am ddim, sydd yn is na chanran Gwynedd gyfan (14%). Erbyn i ddisgyblion gyrraedd ysgol uwchradd, mae'r ffigwr yn gostwng i tua 10%, sydd yn hefyd yn is na'r 12% ar gyfer gweddill y sir.

Yn ôl ffigyrau cyn-bandemig, mae bron i 21% o gartrefi Porthmadog mewn tlodi tanwydd, Mae hyn yr un fath a'r canran ar gyfer Gwynedd gyfan ond yn uwch na Chymru sydd â 14%.

Fodd bynnag, gyda'r cynnydd diweddar mewn prisiau tanwydd mae'r ffigwr hwn yn debygol o fod yn llawer uwch na'r amcangyfrif yn 2018, ond yn anffodus roedd dod o hyd i ddata dibynadwy yn y maes hwn yn broblem.

DIWYLLIANNOL

Cadw'n heini

Yn ôl Arolwg Chwaraeon Ysgol ddiweddaraf Chwaraeon Cymru mae nifer tebyg o blant Gwynedd yn cymryd rhan mewn chwaraeon a sydd ar draws Cymru.

Yn 2018, roedd 49% o blant Gwynedd yn cymryd rhan mewn gweithgaredd chwaraeon tri neu fwy o weithiau yr wythnos – mae hyn yn cymharu â 48% yng Nghymru. Mae 66% o ddisgyblion Gwynedd yn cymryd rhan mewn chwaraeon cymunedol tu allan i'r ysgol o leiaf un waith yr wythnos, tebyg i'r 65% yng Nghymru.

49%

o blant yn cymryd rhan mewn chwaraeon 3+ gwaith yr wythnos

Yn 2019 roedd 33% o oedolion yn dweud eu bod yn cymryd rhan mewn gweithgareddau chwaraeon deirgwaith neu fwy yr wythnos i gymharu gyda 32% yng Nghymru.

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i gyfleuster chwaraeon yn uwch yng Ngwynedd na Chymru, gydag amser cyfartalog o 71 munud a 12 munud i gymharu gyda 55 munud a 10 munud yn y drefn honno.

O fewn ardal Porthmadog mae amrywiaeth o amseroedd teithio lle mae gan rai ardaloedd amser cyhoeddus a preifat cyfartalog llawer hirach na'r sir ac mae ardal Porthmadog Dwyrain gydag un o amseroedd teithio cyfartalog byrraf y sir.

Amser hamdden

Mae amser cyfartalog teithio dwyffordd cyhoeddus a preifat i lyfrgell gyhoeddus yn uwch yng Ngwynedd na Chymru gyfan, gydag amser cyfartalog o 61 munud a 15 munud i gymharu gyda 45 munud a 10 munud.

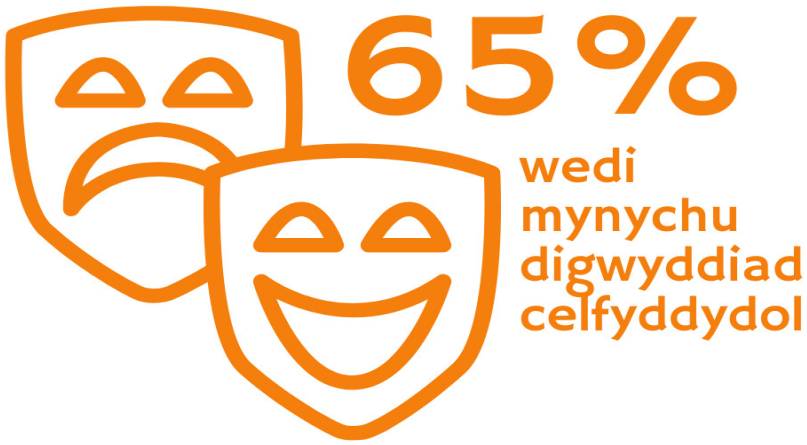

Mae ffigyrau amser hamdden ar gael ar gyfer y cyfnod cyn y pandemig. **Yn ôl arolwg o 2019/20 roedd 65% o oedolion yng Ngwynedd yn dweud eu bod wedi mynychu digwyddiad celfyddydol yn ystod y flwyddyn** a 38% wedi ymweld ag amgueddfa. Mae'r ddau ffigwr yma wedi cynyddu ychydig ers yr asesiad diwethaf. Yn 2016/17 roedd 47% wedi ymweld â llefydd hanesyddol, lleihad ers yr asesiad diwethaf.

Mae effaith y pandemig ar y celfyddydau a diwylliant yn amlwg, gyda theatr a sinemau yn gorfod cau dros gyfnod y clo a chyfyngiadau yn y niferoedd sy'n cael mynychu digwyddiadau wedi hynny. Fodd bynnag, nid oedd ffigurau dibynadwy fesul ardal leol i fesur hyn ar gael.

Mannau gwyrdd

Mae cysylltiad rhwng llesiant diwylliannol a threulio amser mewn mannau gwyrdd a natur, ac mae agosatrwydd at fan gwyrdd naturiol yn un ffurf o asesu amgylchedd ffisegol ardal.

Mae sgôr ar gyfer agosatrwydd at Fan Gwyrdd Naturiol Hygyrch yr un fath ar gyfer Gwynedd a Chymru gyfan, sef 77%. Mae amrywiaeth o fewn ardal Porthmadog, ac mae gan ardal Porthmadog – Tremadog, Porthmadog Dwyrain a Criccieth sgoriau uchel iawn tra bod gan ardal Dolbenmaen un o sgoriau isaf y sir.

Roedd yr amgylchedd ac agosatrwydd at atyniadau naturiol, er enghraifft, y mynyddoedd, lan y môr a chefn gwlad yn un o'r prif bethau oedd grwpiau a mudiadau Porthmadog a Bro Ardudwy yn gwerthfawrogi am eu hardal. (Ardal Ni 2035)

"Digon o lwybrau cyhoeddus a chyfnod Covid wedi ysgogi pobl i chwilio am a darganfod mwy o lwybrau lleol."
(Cyngor Cymuned Dolbenmaen, Ardal Ni 2035)

AM FWY O WYBODAETH...

www.LlesiantGwyneddaMon.org
post@llesiantgwyneddamon.org
01766 771000
Gofynnwch am Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn

ASESIAD LLESIANT GWYNEDD A MÔN
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2021